

ŠEIMOS IŠMOKŲ REFORMA LIETUVOJE: MIKROSIMULIACINĖ POVEIKIO PAJAMŲ PASISKIRSTYMUOI ANALIZĖ

Lina Salanauskaitė¹, Gerlinde Verbist²

Antverpeno universitetas, Hermano Deleecko socialinės politikos tyrimų centras
(University of Antwerp, Herman Deleeck Centre for Social Policy)

Adresas: Sint-Jacobstraat 2, BE-2000 Antwerpen, Belgium

El. paštas: ¹ lina.salanauskait@ua.ac.be, ² gerlinde.verbist@ua.ac.be

Gauta: 2013 m. sausis

Pataisyta: 2013 m. rugsėjis

Paskelbta: 2013 m. lapkritis

Santrauka. Šiame straipsnyje pristatoma mikrosimuliacinė 2004 m. pradėtos ir 2008 m. baigtos šeimos išmokų reformos poveikio pajamų pasiskirstymui analizė. Be tiesioginio reformos poveikio pradiniu ir galutiniu reformos etapais tiriama ir kaip pasikeitė šeimos išmokų gavėjų teisės į socialinės paramos išmokas. Tyrimui atlikti naudojama statinė mikrosimuliacinė analizė, paremta ES-PGS tyrimo 2005 m. mikroduomenimis. Remiantis pateikta analize galima teigti, kad įgyvendintos reformos galimybės sumažinti skurdą yra labai ribotos. Be to, tyrimas parodė kad, vienišų tėvų namų ūkių pajamos žymiau padidėjo tik iki galo įgyvendinus reformą ir santykinė šių namų ūkių gaunama nauda yra vidutiniškai mažesnė negu kitų namų ūkių dėl dažniau prarandamos socialinės paramos. Atitinkama situacija pastebima ir kaimų namų ūkiuose su vaikais.

Reikšminiai žodžiai: mikrosimuliacinė analizė, ES-PGS tyrimas, išmokos šeimoms, skurdo ir nelygybės rodikliai.

1. Įvadas

Lietuvos vaikams skurdas gresia daug dažniau nei kitoms gyventojų grupėms. Palyginti su kitomis šalimis, Lietuvos šeimos išmokų sistema nėra laikoma veiksminga skurdo mažinimo priemone [20]. Ši situacija galėjo pasikeisti, įvykdžius vieną svarbiausių šeimos išmokų reformą: 2004 m. liepą įsigaliojo nauja Lietuvos Respublikos išmokų vaikams įstatymo [16], kuris iš esmės reiškė perėjimą nuo atrankinės prie universalios (skiriamos pagal kategorijas) pinigines paramos, redakcija (toliau – Išmokų vaikams įstatymas). Dėl biudžeto apribojimų reforma iki galo buvo įgyvendinta tik 2008 m. Prasidėjus reformai, jau 2005 m. valstybė 23 % padidino išmokas vaikams. Šios išlaidos dar padvigubėjo 2008 m. Tačiau iki šiol nebuvo atlikta jokia šios reformos poveikio pajamų pasiskirstymui analizė.

Pagrindinis šio tyrimo tikslas – išanalizuoti 2004 m. Lietuvos šeimos išmokų sistemos reformos veiksmingumą skurdo ir nelygybės mažinimo atžvilgiu¹. Tokia poveikio pajamų pasiskirstymui analizė yra aktuali ne tik Lietuvai, bet ir apskritai pažintiniu požiūriu, nes suteikia žinių apie atrankinės bei universalios pinigines paramos įtaką šeimų pajamoms. Šį klausimą vis dažniau analizuoja socialinės politikos specialistai [6, 12, 14, 15, 20], ypač besitęsiančios finansinės ir ekonominės krizės sąlygomis. Tyrimo rezultatai yra įdomūs ir tuo, kad suteikia įrodymais paremtos informacijos tolesnėms socialinės politikos diskusijoms apie šeimos išmokų sistemos struktūrą bei potencialų kitų metų reformų (pvz., 2009 m. grąžintos atrankinės paramos) poveikį pajamų pasiskirstymui.

Šiame straipsnyje analizuojama visa valstybės pinigine parama šeimoms, auginančioms vaikus, kuri toliau šiame tekste vadinama *šeimos išmokomis*. Nors į 2004 m. reformą nebuvo įtraukta valstybės pinigine socialinė parama, ji taip pat yra svarbi šio tyrimo dalis. Kadangi po reformos pasikeitė namų ūkio pajamos, galėjo pasikeisti ir gavėjų teisės į socialinės paramos išmokas. Šis pastebėjimas yra susijęs su tuo, kad tuo metu, kai išlaidos šeimos išmokoms didėjo, išlaidos piniginei socialinei paramai mažėjo. Tai gali reikšti, kad dėl gaunamų naujų šeimos išmokų padidėjo namų ūkio pajamos ir kai kurie namų ūkiai tapo nebe priklausomi nuo socialinės pinigines paramos išmokų. Kita vertus, tokią situaciją galėjo lemti kitos priežastys, o ne šeimos išmokų reforma (pvz., gyventojų darbo užmokesčio padidėjimas). Atsižvelgiant į šias galimas šeimos išmokų ir socialinės pinigines paramos sąsajas, šiame straipsnyje vertinamas ir

¹ Šis straipsnis yra sudarytas remiantis 2009 m. anglų kalba publikuoto straipsnio [18] duomenimis: tam buvo suteiktas specialus European Centre for Social Welfare Policy and Research (Viena, Austrija) leidimas.

tiesioginis (tik šeimos išmokų), ir netiesioginis (šeimos išmokų ir socialinės piniginės paramos) reformos poveikis. Kadangi reforma buvo įgyvendinta palaipsniui, taip pat nagrinėjamas pradinio (2004 m. liepos 1 d.) ir galutinio (2008 m. sausio 1 d.) reformos etapų poveikis, mažinant skurdą ir nelygybę.

Darbo pradžioje pateikiama trumpa tarptautinių tyrimų apie šeimos išmokų skurdo ir nelygės mažinimo veiksmingumą apžvalga. Toliau pristatomi Lietuvos teisiniai reglamentai, apibūdinantys Lietuvos šeimos išmokų ir piniginės socialinės paramos sistemą prieš ir po 2004 m. liepos 1 d. Tada įvertinamas 2005 m. ES pajamų ir gyvenimo sąlygų (toliau – ES-PGS²) statistinio namų ūkio tyrimo tinkamumas pasirinktų išmokų mikrosimuliacinio modelio (MSM)³ konstravimui. Tyrimo metu (2008 m.) tinkamo Lietuvos mokesčių-išmokų mikrosimuliacinio modelio dar nebuvo sukonstruota [7, 9]. Dėl šios priežasties šiam tyrimui atlikti naudojamosi savo suprogramuoti mikrosimuliaciniais algoritmais. Straipsnyje pateikiamas šių programų aprašymas bei pagrindinės prielaidos. Paskutinėje šio straipsnio dalyje aptariamas tiesioginis ir netiesioginis bei pradinis ir galutinis šios reformos poveikis pajamų pasiskirstymui.

2. Kova su vaikų skurdu: Europos ir Lietuvos rūpestis

Visoje Europos Sąjungoje (ES) vaikams skurdas gresia vidutiniškai dažniau nei kitiems gyventojams, o didžiausias atotrūkis pastebimas tokiose naujose valstybėse narėse kaip Lenkija, Bulgarija, Vengrija, Rumunija ir Lietuva [5]. Nepaisant to, kad susirūpinimas dėl to, kokią ilgalaikę reikšmę gali turėti vaikų augimas skurdo sąlygomis, vis didėja, socialinės politikos priemonės tokiai situacijai spręsti yra dažnai ribotos ir pavėluotos. Taikomieji moksliniai tyrimai, suteikiantys nacionaliniu lygiu svarbios informacijos, taip pat yra reti. Pvz., buvo nustatyta, kad tos ES šalys, kurių nacionalinio ir vaikų skurdo lygis yra didesnis nei ES vidurkis, taiko mažiau veiksmingas skurdo mažinimo priemones [6]. Atliktas vaikų skurdo Pietų Europoje tyrimas taip pat parodė, kad neveiksmingas skurdo mažinimas yra glaudžiai susijęs su ribotu gavėjų skaičiumi (pvz., Graikijos ir Italijos atveju) bei su pernelyg mažomis išmokomis (pvz. Ispanijoje ir iš dalies Portugalijoje) [11]. Šias išvadas patvirtino keli kiti tyrimai, kuriuose nurodoma, kad mažesnis vaikų skurdas yra tiesiogiai susijęs su didesnėmis išlaidomis išmokų vaikams programoms [2, 15].

Diskusijos apie veiksmingas kovos su skurdu programas taip pat yra susijusios su klausimu, kurios išmokų mokėjimo priemonės yra efektyvesnės – universalaus ar atrankinio pobūdžio. Bendrai tarptautiniai taikomieji tyrimai rodo, kad išmokų, skiriamų, patikrinus materialinę padėtį, poveikis pajamų pasiskirstymui yra ne toks homogeniškas kaip universalių išmokų [14]. Vis tik tarptautinių tyrimų pateikiamos išvados dažnai skiriasi priklausomai nuo nacionalinių išmokų parametrų kaip mokamų išmokų dydis ar struktūra [15, 7]. Gauti rezultatai taip pat labai priklauso nuo bendros pasirinktos šalies institucinės sistemos, pradinio rinkos pajamų pasiskirstymo, šalies mokesčių ir išmokų struktūros, o taip pat teikiamų atrankinių ir universalių išmokų santykio. Pavyzdžiui, buvo nustatyta, kad vaikų skurdas Švedijoje ir Vokietijoje buvo smarkiai sumažintas, naudojantis universaliomis išmokomis, bet Jungtinėje Karalystėje skurdą sumažinti pavyko tik išmokomis, skiriamomis, patikrinus materialinę padėtį [14].

Lietuvoje, kaip ir ES, išreiškiamas didelis susirūpinimas dėl vaikų skurdo. Skurdo mažinimo Lietuvoje strategijoje, patvirtintoje 2000 m., akcentuojama, kad vienas iš svarbiausių nacionalinių tikslų yra mažinti daugiavaikių ir nepilnų šeimų skurdą. Viena iš skurdo mažinimo priemonių yra laikomos šeimos išmokos: tiek iki 2004 m. reformos [1], tiek ir po jos [13, 17]. Nepaisant šeimos išmokoms priskiriamų skurdo mažinimo tikslų, jų poveikis disponuojamųjų pajamų pasiskirstymui nėra išsamiai empiriškai ištirtas nei nacionaliniu, nei tarptautiniu lygiu. Apskritai, tik nedaugelyje tarptautinių taikomųjų tyrimų analizuojamas šeimos išmokų sistemų skurdo mažinimo veiksmingumas naujose ES valstybėse narėse.

3. 2004 m. Lietuvos šeimos išmokų reforma: pagrindinės kryptys

Išmokų vaikams įstatymu buvo panaikintos keturios šeimos išmokos, įvestos dvi naujos išmokos ir iš naujo nustatyti kai kurių kitų išmokų dydžiai ir tinkamumo paramai gauti sąlygos. Reformos eigoje valstybės išlaidos šeimos išmokoms padidėjo nuo 253 milijonų litų 2003 m. iki 363 milijonų litų 2005 m. Iš esmės tokią situaciją lėmė

² Angl. EU-SILC – Community Statistics on Income and Living Conditions.

³ Mokesčių-išmokų mikrosimuliacinius modelius galima apibrėžti kaip specialias kompiuterines programas, kurios remiasi reprezentatyviais tam tikros populiacijos (pvz. Lietuvos gyventojų) mikroduomenimis, apskaičiuojant individų ar namų ūkių mokesčines prievoles bei teises į išmokas [9].

universalijų išmokų vaikams, vadinamųjų vaiko pinigų, įvedimas. Kadangi Išmokų vaikams įstatyme dėl biudžeto apribojimų buvo numatytas laipsniškas jo įgyvendinimas, reformos pasekmės iki galo nebuvo juntamos iki 2008 m.

3.1. Tiesioginis poveikis

Tiesioginis reformos poveikis nusako bendrą namų ūkio disponuojamųjų pajamų pasikeitimą, atsiradusį dėl kriterijų išmokoms gauti ir (ar) išmokų dydžio pasikeitimų, nustatytų Išmokų vaikams įstatyme. Šiuos pokyčius lėmė tai, kad buvo panaikintos šios išmokos:

1. Šeimos pašalpa – kategorinė išmoka, t. y., neįmokinė išmoka, skiriama, netikrinant materialinės padėties.
2. Išmoka šeimoms, auginančioms tris ar daugiau vaikų, – išmoka, skiriama iš dalies patikrinus materialinę padėtį.
3. Našlaičio stipendija – kategorinė išmoka.
4. Nėštumo pašalpa besimokančioms moterims – kategorinė išmoka.

2003 m. šios keturios priemonės sudarė apie 70 % viso šeimos išmokų biudžeto.

2004 m. liepos 1 d. kaip daliniai panaikintų išmokų variantai buvo įvestos dvi išmokos:

1. Išmoka vaikui – mėnesinė kategorinė išmoka.
2. Vienkartinė išmoka nėščiai moteriai – vienkartinė pašalpa.

2005 m. šios dvi priemonės sudarė maždaug 72 % viso šeimos išmokų biudžeto, o tai yra beveik tiek pat, kiek iki reformos sudarė panaikintos išmokos. Ši dalis laipsniškai didėjo iki 2008 m., kai reforma iki galo įsigaliojo⁴. Galima išskirti šiuos pagrindinius reformos etapus:

- nuo 2004 m. liepos 1 d. (toliau vadinama pradiniu reformos įgyvendinimo etapu) išmoka vaikui buvo skiriama visiems vaikams iki 3 metų amžiaus. Jeigu šeimoje augo trys ar daugiau išlaikomų vaikų (vadinamosios daugiavaikės šeimos), išmoka vaikui taip pat buvo skiriama išlaikomiems vaikams iki 24 metų amžiaus, jeigu jie mokėsi dieninėse vidurinėse mokyklose ar kitų formaliojo švietimo įstaigų dieniniuose skyriuose. Ši daugiavaikių šeimų teisė liko nepakitusi per visą reformos laikotarpį.
- Nuo 2006 m. rugsėjo 1 d. išmoka vaikui buvo mokama visiems vaikams iki 9 metų amžiaus.
- Nuo 2007 m. rugsėjo 1 d. išmoka vaikui buvo mokama visiems vaikams iki 12 metų amžiaus.
- Nuo 2008 m. sausio 1 d. išmoka vaikui buvo mokama visiems vaikams iki 18 metų amžiaus arba vyresniems, jeigu jie mokėsi dieninėse vidurinėse mokyklose ar kitų formaliojo švietimo įstaigų dieniniuose skyriuose. Toliau šis reformos etapas vadinamas galutiniu reformos įgyvendinimo etapu.

Kai kurios išmokos po 2004 m. reformos nepasikeitė arba pasikeitė minimaliai:

1. Vienkartinė išmoka gimus vaikui – vienkartinė išmoka.
2. Išmoka privalomosios tarnybos kario vaikui – mėnesinė kategorinė išmoka.
3. Globos (rupybos) išmoka – mėnesinė kategorinė išmoka.
4. Išmoka globojamam vaikui būstui įsigyti arba įsikurti – vienkartinė išmoka.

3.2. Netiesioginis poveikis

Dėl tiesioginio reformos poveikio, pasikeitus namų ūkio pajamoms, gali pasikeisti gavėjų teisė į kitas išmokas ir (arba) jų dydžius. Netiesioginis reformos poveikis šiame tyrime apibrėžiamas kaip namų ūkio disponuojamųjų pajamų pasikeitimas dėl socialinės piniginių paramos išmokų perskaičiavimo. Pagrindinė to priežastis yra ta, kad šeimos išmokos yra įtraukiamos, skaičiuojant ir tikrinant šeimos pajamas, skiriant socialinę piniginių paramą. Pagal Lietuvos socialinės piniginių paramos sistemą mokamos dvi pagrindinės mėnesinės piniginių išmokos mažas pajamas gaunančioms šeimoms ir vienišiams asmenims: socialinė išmoka ir išlaidų už šildymą, karštą ir šaltą vandenį kompensacija⁵.

⁴ Tyrimo metu (2008 m.) dar nebuvo surinkti administraciniai duomenys apie išmokų gavėjus.

⁵ Lietuvoje nei socialinės paramos išmokos, nei šeimos išmokos nėra apmokestintos, nors tai yra gana įprasta praktika kitose ES šalyse. Šis pastebėjimas aktualus tuo, kad susiaurina netiesioginės analizės poveikio mastą – asmens pajamų mokesčiai nekinta dėl vykdomos reformos.

4. Metodika

Atliekant šį tyrimą yra naudojamas statinis mikrosimuliacinis metodas, siekiant nustatyti kiekvieno namų ūkio teisę į šeimos išmokas bei socialinę paramą prieš ir po reformos. Statinė mikrosimuliacija (kai elgsenos pasikeitimai nevertinami) leidžia įvertinti konkrečios mokesčių ir išmokų sistemos poveikį pajamų pasiskirstymui tam tikru pasirinktu laikotarpiu bei išanalizuoti trumpalaikes finansines pasekmes [19]. Šiame tyrime naudojama dalinės apimties (tik nagrinėjamų išmokų) mikrosimuliacinė analizė. ES-PGS 2005 m. Lietuvos mikroduomenys yra naudojami kaip pagrindinė mikroduomenų bazė. Išmokų skyrimo taisyklės bei disponuojamųjų pajamų prieš ir po reformos skaičiavimai yra suprogramuoti STATA programine kalba. Plačiau apie tyrimui atlikti sudarytus programinius algoritmus aprašoma priede Nr. 1.

4.1. ES-PGS pajėgumas simuliuoti neįmokines išmokas

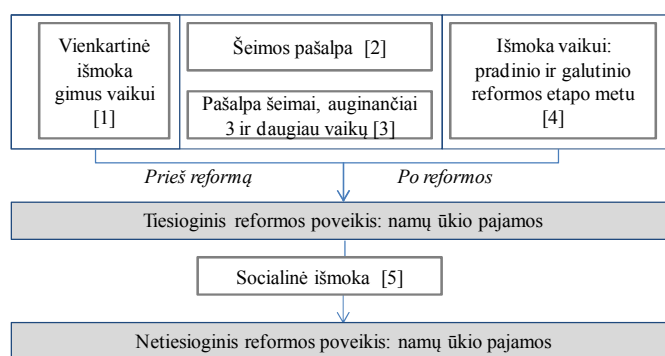
ES-PGS tyrimas kaupia palyginamuosius duomenis apie visas ES šalis [3]. Šis tyrimas suteikia informacijos apie daugelį namų ūkio ypatybių, pvz., pajamas, būstą, išsilavinimą, dalyvavimą darbo rinkoje ir t. t. Nuo 2005 m. į duomenų rinkinį įtraukiama ir informacija apie Lietuvą⁶.

ES-PGS neišskiria konkrečių nacionalinių išmokų rūšių. Vietoj jų pateikiamos bendros pajamų kategorijos, pvz. šeimos ar socialinės atskirties išmokos. Tokia informacija nėra pakankama šio tyrimo tikslams pasiekti ir todėl dominančios nacionalinės išmokos yra simuliuojamos, naudojantis tokia ES-PGS teikiama informacija kaip amžius, šeimos sudėtis, pajamos. Iš 14 Lietuvoje teikiamų socialinės pinigines paramos išmokų bei išmokų šeimoms, auginančioms vaikus (prieš ir po reformos)⁷, 5 išmokas (4 šeimos išmokas ir socialinę (paramos) išmoką) galima simuliuoti, naudojantis ES-PGS duomenimis. Santykinė keturių šeimos išmokų dalis sudaro apie 73 % valstybės biudžeto, skirto visoms šeimos išmokoms 2003 ir 2004 m. Ši dalis padidėjo iki 80 % ir 83 % atitinkamai 2005 ir 2007 m. 2004 m. socialinė (paramos) išmoka sudarė apie 46 % viso valstybės biudžeto, skirto piniginei socialinei paramai.

4.2. Simuliuojamos išmokos

Dėl įvairių sąveikų išmokų simuliacija atliekama nustatyta seka, nurodyta laužtiniuose skliaustuose (1 pav.). Išmokų taisyklės yra simuliuojamos pagal du reformos etapus: pradinį, galiojusį nuo 2004 m. liepos 1 d., ir galutinį, įsigaliojusį 2008 m. sausio 1 d.

Siekiant išskirti reformos poveikį, daroma prielaida, kad kitos politikos kryptys, o taip pat ir socialinė-ekonominė bei demografinė gyventojų struktūra analizuojamu laikotarpiu nesikeitė. Tai reiškia, kad tie patys 2005 m. mikroduomenys yra naudojami visose atliekamos simuliacijose. Nustatant išmokų parametrus, terminas šeima apibrėžiamas pagal atitinkamuose Lietuvos teisiniuose reglamentuose naudojamas sąvokas: sutuoktiniai ar bendrai gyvenantys asmenys ir jų vaikai bei įvaikiai iki 18 metų, o taip pat nedirbantys mokymo įstaigų dieninių skyrių, nesusituokę ir su kitu asmeniu bendrai neįgyvenantys moksleiviai bei studentai nuo 18 iki 24 metų.

1 pav. Simuliacinės sekos schema

⁶ ES-PGS pateikiami Lietuvos duomenys nėra visiškai tapatūs Lietuvoje vykdomo Pajamų ir gyvenimo sąlygų tyrimo (PGS) duomenims, kadangi į ES-PGS papildomai yra įtraukiami administraciniai duomenys bei atliekami kiti duomenų pertvarkymai.

⁷ T. y.: 1) vienkartinė išmoka gimus vaikui (prieš reformą: vienkartinė pašalpa gimus kūdikiui), 2) nėštumo pašalpa besimokančioms moterims, 3) vienkartinė išmoka nėščiai moteriai, 4) šeimos pašalpa, 5) išmoka vaikui, 6) išmoka privalomosios tarnybos kario vaikui, 7) pašalpa šeimai, auginančiam 3 ir daugiau vaikų, 8) globos išmoka, 9) našlaičio stipendija, 10) išmoka būstui įsigyti, 11) kompensacija kūdikių vystyklams, 12) socialinė išmoka, 13) kompensacija už komunalines paslaugas, 14) savivaldybės parama.

4.3. Poveikio pajamų pasiskirstymui nustatymas

Yra keletas būdų įvertinti poveikį pajamų pasiskirstymui; šiame skyriuje didžiausias dėmesys skiriamas visuotinai pripažįstamiems nelygybės ir skurdo rodikliams⁸:

- Lakeno rodikliai (angl. *Laeken indicators*): Gini koeficientas, S80/S20 pajamų kvintilių santykis, skurdo rizikos lygis (arba toliau – P0);
- Fosterio Greero ir Thorbecke'o (FGT) (angl. *Foster-Greer-Thorbecke*) rodikliai: skurdo gylis (arba toliau – P1) ir nuskurdimo lygis (arba toliau – P2) [4];
- Apibendrintos entropijos (toliau GE) klasės (angl. *General Entropy class*) rodikliai, kai nelygybės jautrumo parametras a lygus [-1; 2].

Rodikliai apskaičiuoti prieš ir po reformos (pradinis ir galutinis etapas), atsižvelgiant į tiesioginį ir netiesioginį reformos poveikį. Skurdo rizikos riba nustatoma, remiantis pajamų situacija iki reformos. Gerovės rodikliai apskaičiuojami pagal ekvivalentines namų ūkio disponuojamąsias pajamas, kurioms nustatyti naudojama modifikuota Ekonominio bendradarbiavimo ir plėtros organizacijos (angl. *OECD*) ekvivalentinė skalė. Pajamų pasikeitimas dėl reformos apskaičiuojamas, vertinant simuliuojamų išmokų po ir iki reformos skirtumą. Naudojami nelygybės rodikliai nurodo nelygybę pasirinktose gyventojų grupėse ir tarp jų. Bendrai, visi rezultatai skaičiuojami ir vertinami, atsižvelgiant į įvairius namų ūkio tipus ir gyvenamąją vietą. Pateikiant simuliacijos rezultatus, naudojamos ES-PGS tyrime taikomomis namų ūkio ir vaiko sąvokų apibrėžtimis [3]. Naudojamų rodiklių formulės pateikiamos priede Nr. 2.

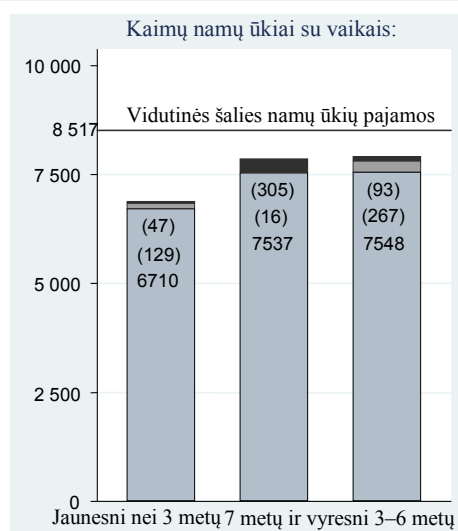
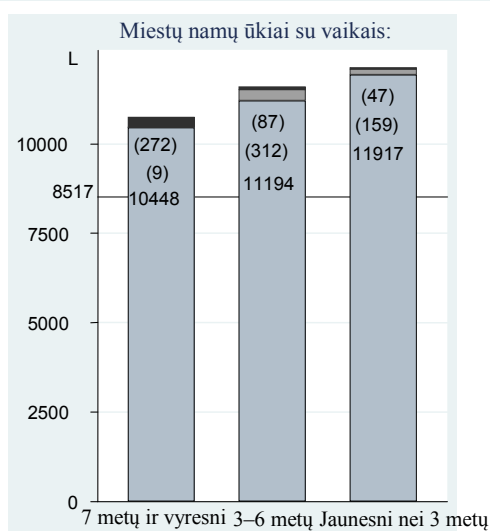
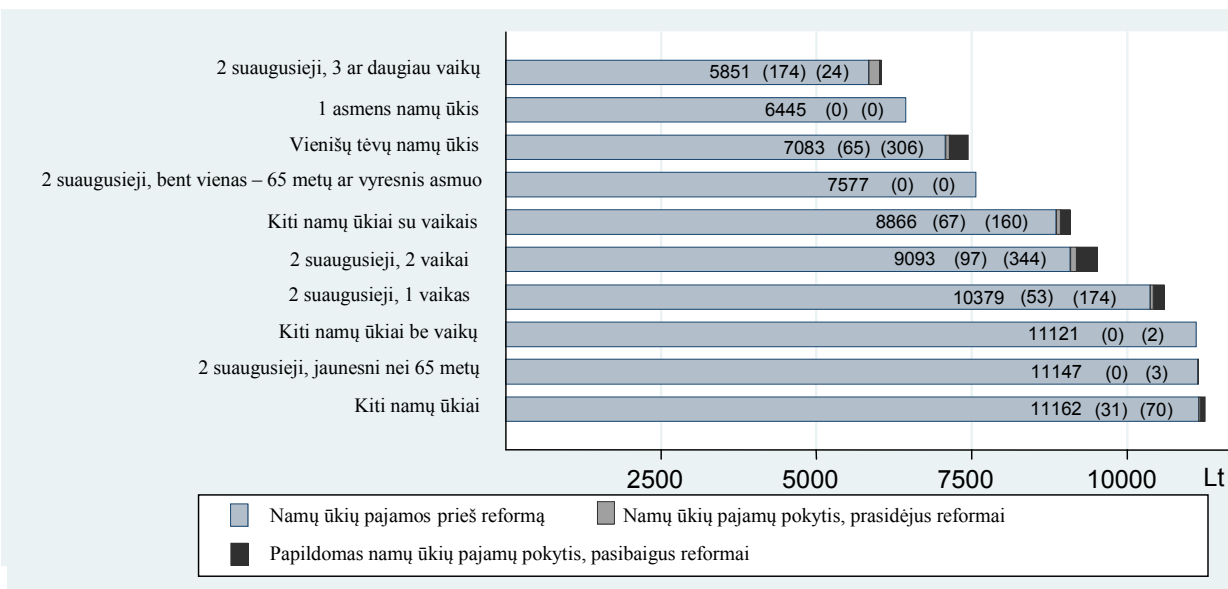
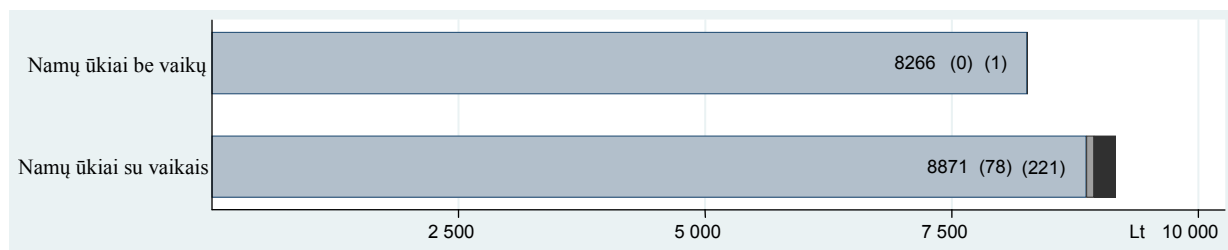
5. Reformos poveikis pajamų pasiskirstymui

5.1. Disponuojamosios namų ūkio pajamos prieš ir po reformos

5.1.1. Tiesioginis poveikis

Pradėjus įgyvendinti reformą, metinės išmokos vaikus auginančioms šeimoms padidėjo maždaug 78 litais vienam namų ūkiui (žr. 2 pav.), visiškai įgyvendinus šią reformą – dar 221 litu per metus. Namų ūkiai, auginantys tris ar daugiau vaikų, daugiausia piniginės naudos gavo per pradinį reformos įgyvendinimo etapą. Kita vertus, visiškai įgyvendinus reformą, santykinai daugiau pajamų gavo nepilnos šeimos ir šeimos, auginančios vieną ar du vaikus, nes prieš reformą dauguma šių namų ūkių neturėjo teisės gauti tuometinių išmokų. Atlikta simuliacija taip pat leidžia manyti, kad per pradinį reformos įgyvendinimo etapą kaimų namų ūkiai gavo santykinai mažiau naudos nei miestų namų ūkiai. Iš esmės tokią situaciją lėmė tai, kad kaimų namų ūkiai yra didesni, bet skurdesni nei miestų namų ūkiai, todėl prieš reformą šeimos pašalpas jie gaudavo dažniau. Be to, namų ūkius suskirsčius pagal vaikų amžių, nustatyta, kad skirtingose gyvenamosiose vietovėse esantys namų ūkiai, kuriuose augo bent vienas jaunesnis nei trejų metų vaikas, atsidūrė visiškai priešingose pajamų pasiskirstymo pusėse: metinės šio tipo kaimų namų ūkių pajamos buvo daugiau nei 5000 litų mažesnės, palyginti su atitinkamais miestų namų ūkiais. O miestų namų ūkiai, kuriuose auga septynerių metų ar vyresni vaikai, priešingai, buvo patys skurdžiausi namų ūkiai šioje grupėje. 2 paveiksle matyti, kad pajamų padidėjimas dėl tiesioginio reformos poveikio buvo ganėtinai nežymus.

⁸ Nustatant standartinius rodiklių paklaidų įverčius, buvo taikomas savirankos (angl. *bootstrap*) metodas.

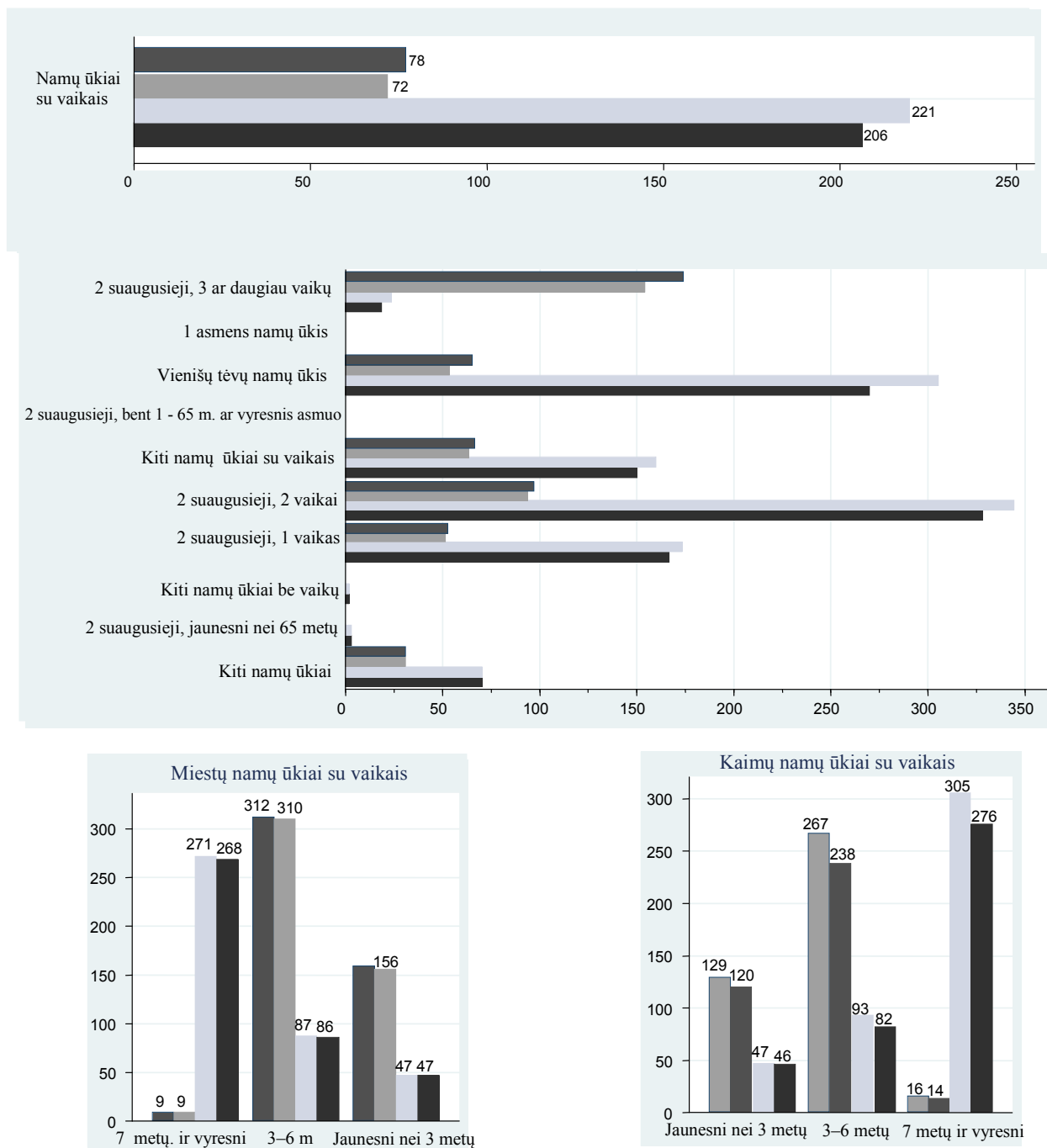

Pastabos: 1) Stulpeliuose pateikiami dydžiai rodo pajamas prieš reformą. Skliaustuose nurodomas pajamų pokytis, prasidėjus reformai ir jai pasibaigus. 2) Namų ūkių grupės išdėstytos, remiantis vidutinėmis ekvivalentinėmis namų ūkių disponuojamomis pajamomis prieš reformą (didėjimo tvarka). 3) Namų ūkiai su įvairaus amžiaus vaikais priskirti tam tikrai grupei pagal jauniausio vaiko amžių.

2 pav. Vidutinės ekvivalentinės namų ūkių pajamos pagal namų ūkių rūšis – tiesioginis reformos poveikis, litais

5.1.2. Netiesioginis poveikis

Atsižvelgus į perskaičiuotas socialines išmokas, pastebimas vidutinių disponuojamųjų pajamų sumažėjimas tiek pradiniu, tiek ir galutiniu reformos etapais (žr. 3 pav.).

Pastaba: Namų ūkiai su įvairaus amžiaus vaikais priskirti tam tikrai grupei pagal jauniausio vaiko amžių.

3 pav. Vidutinių metinių ekvivalentinių namų ūkio pajamų pasikeitimas dėl tiesioginio ir netiesioginio reformos poveikio (pagal namų ūkių tipus), litais.

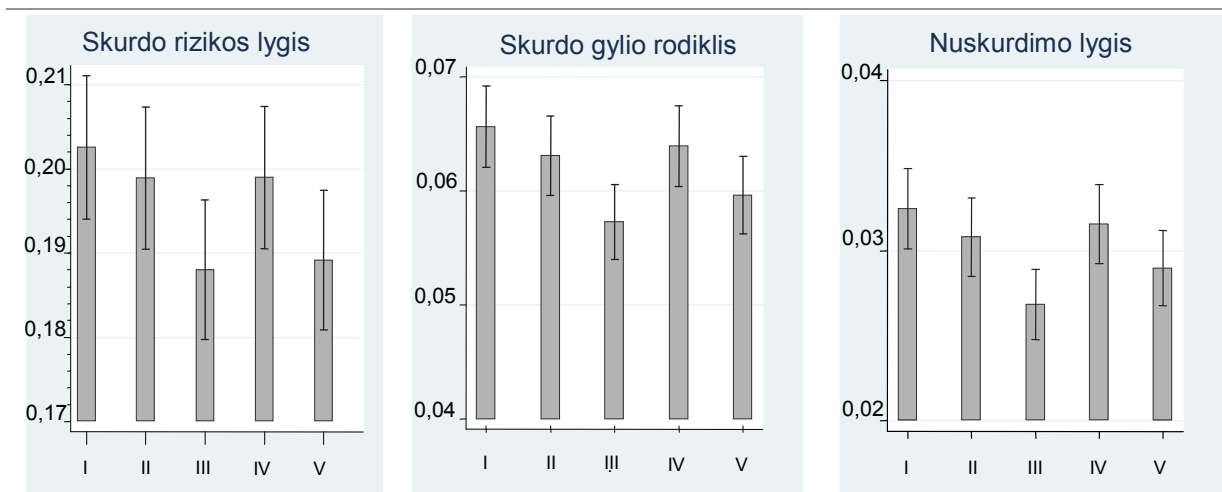
Labiausiai sumažėjusios pajamos, perskaičius socialinės išmokos dydį, užfiksuotos kaimo vietovėse gyvenančiose šeimose, auginančiose septynerių metų ar vyresnius vaikus, bei šeimose, auginančiose 3–6 metų vaikus.

Dažnai šių namų ūkių pajamos yra labai arti socialiai remtinų pajamų ribos. Panaši situacija susiklostė ir vienišų tėvų namų ūkiuose – dėl naujo šeimos išmokos dydžio dalis jų neteko socialinės paramos arba gavo mažesnę. Kita vertus, pasikeitę tinkamumo socialinei išmokai gauti kriterijai darė mažesnę įtaką skurdžiausiems kaimų namų ūkiams, auginantems jaunesnius nei trejų metų vaikus – jų pajamos buvo gerokai žemesnės nei socialiai remtinoms, todėl tikimybė netekti socialinės paramos dėl šeimos išmokų ten buvo daug mažesnė. Bendrai, dėl pradinio ir galutinio reformos etapų įgyvendinimo atitinkamai 2 % ir 7 % Lietuvos šeimų neteko socialinės paramos arba gavo mažesnę.

5.2. Skurdas ir nelygybė prieš ir po reformos

5.2.1. Tiesioginis ir netiesioginis poveikis: visi gyventojai

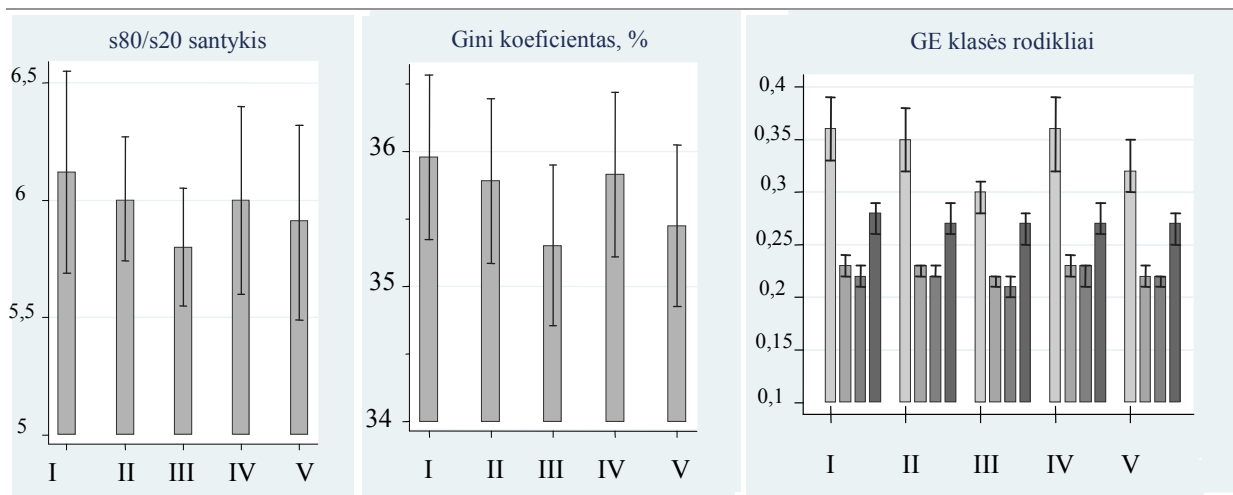
Prieš reformą skurdas grėsė kiek daugiau nei 20 % Lietuvos gyventojų (žr., 4 pav.). Po pirmojo reformos etapo 0,5 procentinio punkto sumažėjusį skurdo rizikos lygį bei susijusius skurdo rodiklius galima vertinti kaip teigiamą, bet ribotą skurdo mažinimo rezultatą. Iki galo įgyvendinus reformą, poveikis būtų didesnis – skurdo rizikos lygis sumažėtų maždaug 1,5 procentinio punkto.

Pastabos: čia ir toliau stulpelinės paklaidų diagramos žymi 95 % pasikliautuosius intervalus; I – rodiklis prieš reformą; II – rodiklis, atsižvelgiant į tiesioginį poveikį pradinio reformos etapu; III – rodiklis, atsižvelgiant į tiesioginį poveikį galutinio reformos etapu; IV – rodiklis, atsižvelgiant į netiesioginį poveikį pradinio reformos etapu; V – rodiklis, atsižvelgiant į netiesioginį poveikį galutinio reformos etapu.

4 pav. Skurdo rodikliai: visi gyventojai

Ir per pradinį, ir per galutinį reformos etapus absoliuti nelygybė sumažėjo (žr., 5 pav.). Ypač reikšmingi nelygybės pokyčiai užfiksuoti, atsižvelgus į galutinį reformos įgyvendinimą. Kita vertus, nelygybės mažėjimą stabdo santykinai stagnuojančios namų ūkių, kurie yra arčiausiai socialinės paramos gavimo ribos, pajamos. Tai fiksuoja nežymus nelygybės rodiklių padidėjimas, kai įvertinamas ne tik tiesioginis, bet ir netiesioginis reformos poveikis. Kita vertus, nelygybės rodikliai jautresni pasikeitimams viršutinėje pajamų pasiskirstymo dalyje (t. y., kai GE klasės rodiklio nelygybės jautrumo parametras a yra lygus 2), nenurodo beveik jokio žymaus nelygybės pasikeitimo. Tai parodo, kad didesnes pajamas gaunantiems namų ūkiams ši reforma turėjo santykinai mažesnę tiesioginį ir juo labiau netiesioginį poveikį.

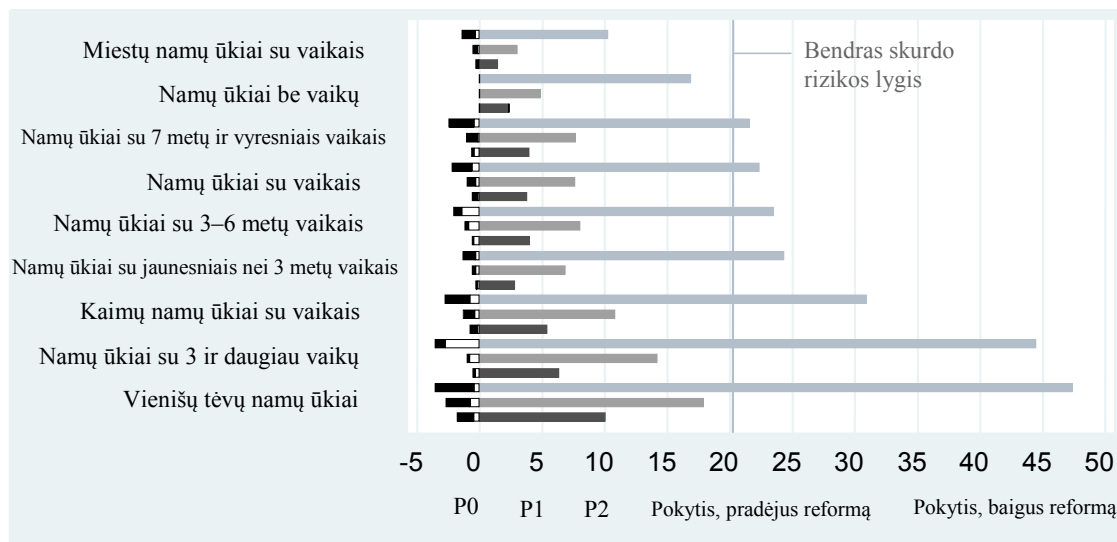

Pastabos: GE klasės rodikliai išdėstyti α [-1; 0; 1; 2] didėjimo tvarka; I – rodiklis prieš reformą; II – rodiklis, atsižvelgiant į tiesioginį poveikį pradiniu reformos etapu; III – rodiklis, atsižvelgiant į tiesioginį poveikį galutiniu reformos etapu; IV – rodiklis, atsižvelgiant į netiesioginį poveikį pradiniu reformos etapu; V – rodiklis, atsižvelgiant į netiesioginį poveikį galutiniu reformos etapu.

5 pav. Nelygybės rodikliai: visi gyventojai

5.2.2. Tiesioginis ir netiesioginis poveikis: skirtingi namų ūkių tipai

6 paveiksle pavaizduoti pradiniai skurdo rodikliai prieš reformą, atitinkami jų pasikeitimai, pradėjus įgyvendinti reformą, ir papildomi pasikeitimai, iki galo įgyvendinus reformą. Skaičiavimai rodo, kad visų namų ūkių su vaikais skurdas kiek sumažėjo per vieną ar kitą reformos etapą.

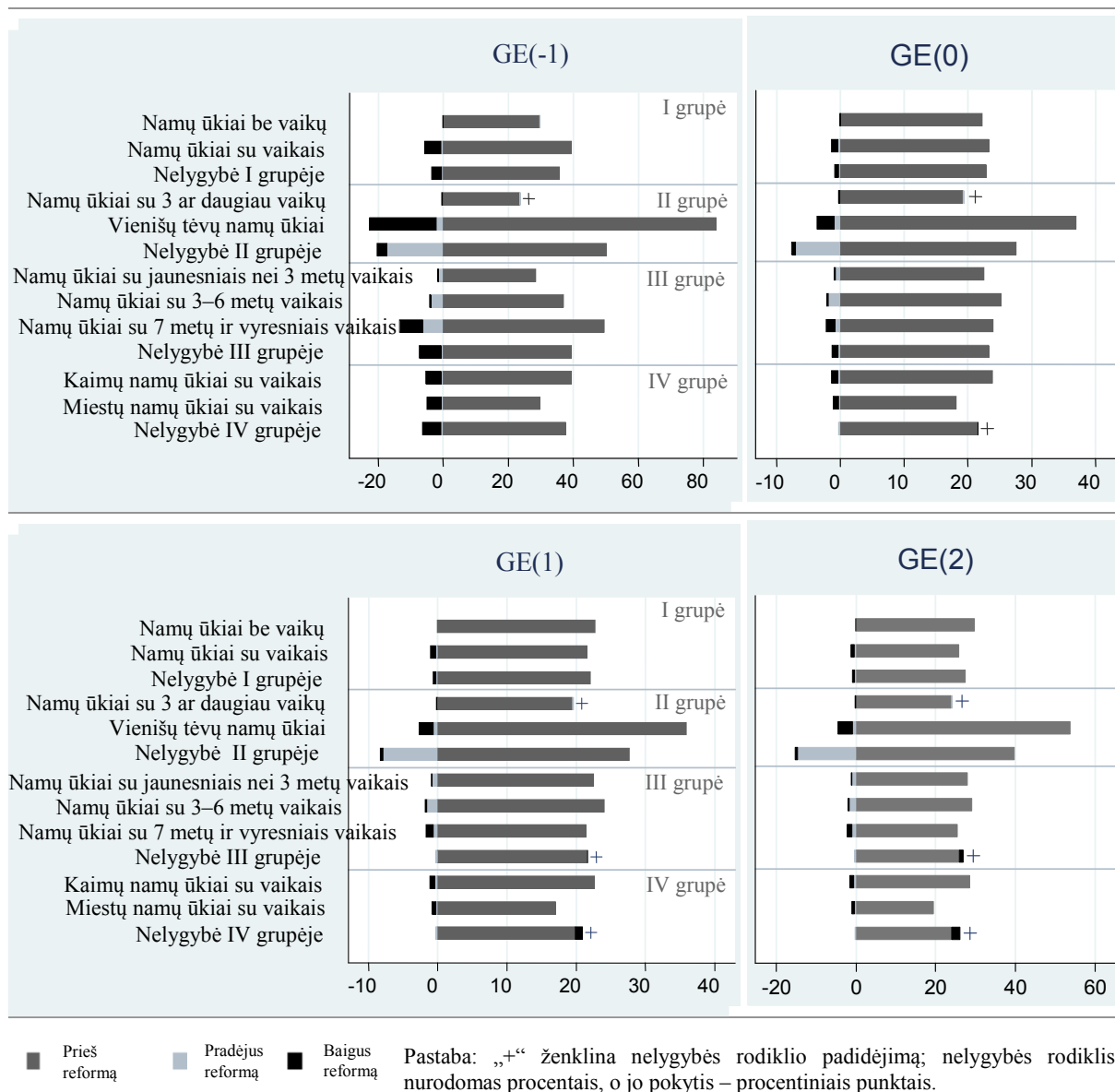
Pastaba: namų ūkių tipai yra išdėstyti didėjimo tvarka pagal skurdo rizikos lygį (P0) prieš reformą; skurdo rodikliai (P0, P1, P2) nurodomi procentais, o skurdo rodiklių pokyčiai – procentiniais punktais.

6 pav. Skurdo pokyčiai: poveikis pasirinktiems namų ūkių tipams

Galutinis reformos etapas daugiausia naudos atnešė vienišų tėvų namų ūkiams – labiausiai nepasiturinčiai gyventojų grupei. Daugiavaikiai namų ūkiai, priešingai, daugiausia naudos gavo iš pradinio reformos etapo. Vienišų tėvų namų ūkių atveju, pirmiausia sumažėjo skurdo intensyvumas. Skurdo gylio ir nusikurdymo lygio rodikliai taip pat

rodo, kad šios grupės padėtis buvo blogiausia visų skurdo rodiklių atžvilgiu ir kad galutinis reformos etapas šiai grupei atnešė daugiausia naudos.

7 paveikle matyti, kad reforma prisidėjo prie bendro pajamų sklaidos sumažėjimo visose pasirinktose namų ūkių grupėse. Tai daugiausia pasakytina apie mažiausias pajamas gaunančius namų ūkius. Be to, visi GE klasės rodikliai, ir pirmiausia tie, kurie yra jautresni pokyčiams žemesnių pajamų namų ūkių grupėse, rodo žmų nelygybės vienišų tėvų namų ūkiuose sumažėjimą iki galo įgyvendinus reformą. Kita vertus, nelygybė namų ūkiuose su trimis ir daugiau vaikų ne tik nesumažėjo, bet netgi nežymiai padidėjo. Taip pat GE klasės rodikliai, jautresni pokyčiams aukštesnių pajamų namų ūkių grupėse, rodo kad nelygybė III grupėje kurią sudaro visi namų ūkiai su vaikais nežymiai padidėjo. Iki galo įgyvendinus reformą, nelygybė taip pat padidėjo tarp kaimo ir miesto namų ūkių. Kaip jau buvo pavaizduota 2 paveiksle, šių dviejų namų ūkių grupių pajamų struktūros yra ganėtinai kontrastingos.

7 pav. Nelygybės pokyčiai: poveikis pasirinktiems namų ūkių tipams

6. Išvados

Šiame tyrime įvertinamas Lietuvos socialinės politikos priemonių – išmokų šeimoms, galiojusių 2004-2008 m. – skurdo ir nelygybės mažinimo veiksmingumas. Šiuo tikslu atliekama dalinė statinė išmokų mikrosimuliacijos analizė, paremta ES-PGS tyrimo apie Lietuvos namų ūkius mikroduomenimis. ES-PGS mikroduomenys leidžia simuliuoti keturias Lietuvos šeimos išmokas ir socialinę (paramos) išmoką.

Tiesioginio (tik reformuotų šeimos išmokų) ir netiesioginio (įvertinant ir socialinės paramos pokyčius) 2004 m. šeimos išmokų reformos poveikio analizė rodo bendrą skurdo ir nelygybės mažėjimą. Vis dėlto reformos galimybės sumažinti skurdą yra labai ribotos: pradėjus įgyvendinti reformą, skurdas sumažėjo 0,5 procentinio punkto, o baigus ją įgyvendinti – 1,5 procentinio punkto. Tai rodo, kad net ir po reformos Lietuvos išmokos šeimoms yra ne itin veiksminga skurdo ir nelygybės mažinimo priemonė.

Be tiesioginio su reforma susijusio poveikio skurdui ir nelygybei, šis tyrimas taip pat parodė, kad po pirmojo ir galutinio reformos etapų atitinkamai apie 2 % ir 7 % visų Lietuvos šeimų turėtų nebegauti arba gauti mažesnę socialinės paramos išmoką. Šių šeimų pinigines pajamas didėjo santykinai mažiausiai, palyginti su kitomis namų ūkių grupėmis: jos gavo didesnes išmokas šeimoms, bet prarado visą arba dalį socialinės paramos išmokos.

Šis tyrimas taip pat atskleidžia, kad vienišų tėvų namų ūkių pajamos žymiau padidėjo tik iki galo įgyvendinus reformą. Vis dėlto santykinė šių namų ūkių gaunama pinigine nauda vidutiniškai buvo mažesnė negu kitų namų ūkių dėl dažniau prarandamos socialinės paramos išmokų. Panaši situacija susiklostė ir kaimų namų ūkiuose su vaikais. Atlikta analizė rodo, kad skurdo paplitimui namų ūkiuose su jaunesniais nei trejų metų vaikais labiausiai daro įtaką itin didelis kaimų namų ūkių nuskurdimo lygis.

Atliktas tyrimas sietinas su keliomis socialinės politikos rekomendacijomis. Pirma, 2008 m. įsigaliojusi šeimos išmokų struktūra neturėtų būti laikoma efektyviu skurdo mažinimo atskaitos tašku Lietuvos socialinės politikos diskusijose. Antra, atsižvelgiant į tai, kad namų ūkių skurdo rizika yra dažniau susijusi su gyvenamąja vieta, o ne tik su vaikų amžiumi, rekomenduotina išanalizuoti pastaruoju kriterijumi paremtų hipotetinių socialinės politikos priemonių skurdui mažinti efektyvumą. Trečia, tarptautinės tyrimų išvados dėl atrankinių ar universalių šeimos išmokų taikymo negali būti tiesiogiai priskiriamos kitai šaliai. Nacionalinių išmokų poveikis priklauso ne tik nuo specifinių išmokų struktūros, bet ir nuo daugybės kitų susijusių veiksnių: sąsajų su kitomis išmokomis ar mokesčių sistema, gyventojų darbo pajamų pasiskirstymu, demografinių veiksnių ir t. t. Mikrosimuliacinio metodo taikymas padeda kompleksiskai įvertinti konkrečių socialinės politikos priemonių efektyvumą pasirinktame nacionaliniame kontekste.

1 priedas. Mikrosimuliacinės analizės eigos apžvalga

Sąsaja su kitais mikrosimuliaciniais modeliais: šiame tyrime naudojami techniniai parametrai yra tapatūs EUROMOD modelio parametrui – ES mastu naudojamam mokesčių-išmokų mikrosimuliaciniam modeliui [8]. Pvz., naudojama STATA programavimo kalba, pritaikant ES-PGS mikro-duomenis simuliacijos tikslais. Dalis simuliuojamų išmokų taisyklių aprašomos birželio 30 d. – t. y. EUROMOD kūrėjų pasirinkta atskaitos data išmokų-mokesčių apžvalgai visoje ES.

Simuliuojamos išmokos: vienkartinė išmoka gimus vaikui, išmoka vaikui, šeimos pašalpa, išmoka šeimoms, auginančioms 3 ir daugiau vaikų, socialinės paramos išmoka. Kitos išmokos, mokesčiai ir socialinės įmokos nebuvo simuliuojamos. Duomenys apie jas yra tiesiogiai imami iš ES-PGS tyrimo.

Naudojama programinė įranga: STATA programinė kalba. Tiek išmokų parametrai, tiek ir ES-PGS duomenys yra kaupiami atitinkama eile susietose programinėse bylose *.do formatu. Mikro-duomenys saugomi *.txt formatu. Tokia programinė struktūra yra patogi šiam tyrimui atlikti. Norint atlikti kitų išmokų arba reformų analizę, tokia programinė struktūra taptų trūkumu – reiktų smarkiai papildyti ir pakeisti STATA bylų turinį ir jų seką.

Simuliacijų seka: Socialinės paramos išmoka simuliuojama paskutinė, nes prieš tai reikia patikrinti materialinę šeimos padėtį, įskaitant simuliuojamas išmokas šeimoms.

Prielaida dėl išmokų įsisavinimo: daroma prielaida, kad buvo panaudojama 100 % paramos.

Socialinės paramos išmokos simuliacija: 1) atsižvelgiant į Piniginės socialinės paramos nepasiturintiems gyventojams įstatyme nurodytas sąvokas, kaip įmanoma tiksliau sudaromas tikrinamų pajamų sąrašas; 2) kadangi ES-PGS nekaupia duomenų apie turtą, nustatant išmokų gavėjus buvo naudojamos įvairiomis papildomomis prielaidomis apie turimo būsto charakteristikas (įtraukti namų ūkiai, turintys teisę į socialinį būstą, ir namų ūkiai, mokantys mažesnius sąlyginius nuomos mokesčius); 3) administracinių įrašų duomenys yra naudojami turto kriterijaus ribinėms vertėms sukalibruoti – kad būtų galima patikrinti ne tik pagal pajamas, bet ir pagal turtą; 4) sujungus turto ir pajamų kriterijus, nustatomi galutiniai išmokų gavėjai; 5) turto kriterijus nekeičiamas, analizuojant reformos etapus.

ES-PGS pritaikymas mikrosimuliacinei analizei: 1) atmesti 15 namų ūkių, kurių nedalyvavimo tyrime infliacinis koeficientas (angl. non-response inflation factor) nebuvo nurodytas; 2) į analizę neįtraukti kūdikiai, gimę 2005 m. ir prieš tyrimo duomenų rinkimą (gegužė–birželį), taip užtikrinta demografinio ir pajamų kintamųjų atskaitos datų darna; 3) nenurodyti pajamų dydžiai įvertinti, pritaikant tiesinės regresijos metodą; 4) demografinių kintamųjų dydžiai (pritaikius kalibruotus imties plano svorius) patikrinami, remiantis administraciniais įrašais (pvz. jaunesnių nei 5 metų vaikų skaičius beveik sutampa su administraciniais duomenimis, tačiau svertinis 6–24 metų asmenų skaičius yra šiek tiek mažesnis nei nurodo administraciniai duomenys); 5) nustatyti ir pakeisti ES-PGS tyrimo prieštaravimai dėl šeimos narių identifikacinių sąsajų; 6) pagal Lietuvos įstatymus apibrėžta šeimos sąvoka; 7) pakoreguoti tyrimo prieštaravimai, susiję su vaikais, kurie „gyvena vieni“.

Simuliacijos rezultatų patikrinimas: didžiausi nuokrypiai nuo administracinių duomenų nustatyti, similiuojant išmokas šeimoms, auginančioms tris ar daugiau vaikų, išmokas vaikui ir socialinės paramos teikimo atvejais. Vienkartinės išmokos, gimus vaikui, ir šeimos pašalpos yra tiksliai įvertintos. Simuliacijų nuokrypių atsirado dėl įvairių priežasčių: tyrimo duomenų neatitikties administraciniams duomenims (pvz., nepakankamo 17–23 metų asmenų atstovavimo), duomenų trūkumo apie pajamų rūšis, netikslios informacijos apie didžiausias pajamas gaunančius namų ūkius ar kitos su tyrimu susijusios duomenų pateikimo problemos, netikslių duomenų apie šeimos struktūrą (ES-PGS neturi duomenų apie globojamus vaikus, mokymąsi dieniniuose skyriuose ir t. t.), turto duomenų trūkumo, mažesnio nei 100 % faktinio išmokų panaudojimo (dėl socialinės stigmos prašant paramos, administracinių procedūrų sudėtingumo, kreipiantis dėl išmokos, ir pan.), patikrinimui reikiamų administracinių duomenų trūkumo ir kokybės.

2 priedas. Rodiklių formulės

Sutartiniai ženklai:

- y – ekvivalentinės disponuojamosios pajamos;
 - w – imties plano svoris;
 - i – asmuo i ;
 - $Kv.$ – kvintilis;
 - z – skurdo (rizikos) riba, lygi 60 % ekvivalentinių disponuojamųjų pajamų medianos;
 - α – jautrumo parametras.
- GINI koeficientas:

$$GINI = 100 * \left[\frac{2 * \sum_{i=1}^{Paskutinis_asmuo} \left(w_i * y_i * \sum_{j=1}^{i_asis_asmuo} w_j \right) - \sum_{i=1}^{Paskutinis_asmuo} (w_i)^2 * y_i}{\left(\sum_{i=1}^{Paskutinis_asmuo} w_i \right) * \sum_{i=1}^{Paskutinis_asmuo} (w_i * y_i)} - 1 \right].$$

- S80/S20 pajamų kvintilinis santykis:

$$S80 / S20 = \frac{\sum_{5Kv.asmenys} w_i * y_i / \sum_{5Kv.asmenys} w_i}{\sum_{1Kv.asmenys} w_i * y_i / \sum_{1Kv.asmenys} w_i}.$$

- Skurdo (rizikos) lygis (P0):

$$P_0 = \frac{\sum_{Asmenys\ kurių\ y < z} w_i}{\sum_{Visi\ gyventojai} w_i}.$$

- Skurdo gylis (P1) ir nuskurdimo lygis (P2):

$$P_\alpha = \frac{1}{\sum_{Visi\ gyventojai} w_i} * \sum_{Asmenys\ kurių\ y < z} w_i \left(\frac{z - y_i}{z} \right)^\alpha.$$

Kai $\alpha=1 \rightarrow$ nurodomas P1 rodiklis; kai $\alpha=2 \rightarrow$ nurodomas P2 rodiklis.

- Apibendrintos entropijos (GE) klasės rodikliai:

$$GE(\alpha) = \frac{1}{a^2 - a} \left[\frac{1}{\sum_{i=1}^{Visi_gyventojai} w_i} * \sum_{i=1}^{Visi_gyventojai} w_i \left(\frac{y_i}{\bar{y}} \right)^\alpha - 1 \right],$$

čia \bar{y} yra vidutinės gyventojų pajamos; $a \neq 0$ ir $a \neq 1$.

Literatūra

1. Aidukaitė J. 2006: Reforming Family Policy in the Baltic States: The Views of the Elites. *Communist and Post-Communist Studies*, 39, p. 1-23.
2. Bradshaw J., Finch N. 2003: Child Benefit Packages in 22 Countries. Rankraštis pristatytas konferencijoje: *The 4th International Research Conference on Social Security*, Antwerp, Belgium, May 5-7, 2003.
3. EUROSTAT, 2007: EU-SILC User Database Description (Version 2005-2 from 27-06-2007). EUROSTAT.
4. Foster J., Greer J., Thorbecke E. 1984: A Class of Decomposable Poverty Measures. *Econometrica*, 52, p. 761-766.
5. Frazer H., Marlier E. 2007: *Tackling Child Poverty and Promoting the Social Inclusion of Children in the EU: Key Lessons*, European Commission.
6. Heikillä M., Moisio P., Ritakallio V.M., Bradshaw J., Kuivalainen S., Hellsten K., Kajanoja J. 2006: *Poverty Policies, Structures and Outcomes in the EU-25. Report for the Fifth European Round Table on Poverty and Social Exclusion, 16-17 October, 2006*. Helsinki: STAKES.
7. Hölsch K., Kraus M. 2006: European Schemes of Social Assistance: An Empirical Analysis of Set-Ups and Distributive Impacts. *International Journal of Social Welfare*, 15(1), p. 50-62.
8. Immervoll H., O'Donoghue C., Sutherland H. 1999: *An Introduction to EUROMOD*, Microsimulation Unit, Department of Applied Economics, Cambridge University.
9. Ivaškaitė-Tamošiūnė V., Salanauskaitė L. 2012: Lietuvos statistinių duomenų panaudojimas mokesčių-išmokų mikrosimuliaciniuose modeliuose, *Socialinės technologijos*, 2(1), p. 156-171.
10. Jenkins S. P., 1999: Analysis of Income Distributions, *STATA Technical Bulletin*, 48, p. 4-18.
11. Lelkes O. 2007: Tax-Benefit Microsimulation Models In Eastern Europe, *International Journal of Microsimulation*, 1(1), p. 54-56.
12. Matsaganis M., Levy H., Mercader-Prats M., Toso S., O'Donoghue C., Coromaldi M., Rodrigues C. F., Tsakoglou P. 2007: Child Poverty and Family Transfers in Southern Europe. In: *Microsimulation as a Tool for the Evaluation of Public Policies: Methods and Applications* (ed. Spadaro A.) Bilbao: Fundación BBVA, p. 293-321.
13. National Report on Strategies of Lithuania for Social Protection and Social Inclusion 2006–2008. http://ec.europa.eu/health/ph_determinants/socio_economics/documents/lithuania_rd05_en.pdf [žiūrėta: 2008.09.01].
14. Nelson K. 2007: Universalism versus Targeting: the Vulnerability of Social Insurance and Means-tested Minimum Income Protection in 18 Countries, 1990-2002. *International Social Security Review*, 60(1), p. 33-58.
15. Notten G., Gassmann F. 2008: Size Matters: Targeting Efficiency and Poverty Reduction Effects of Means-tested and Universal Child Benefits in Russia. *Journal of European Social Policy*, 18(3), p. 260-274.
16. The Law Amending the Law on State Benefits to Families Raising Children, May 18, 2004. Republic of Lithuania: Vilnius.
17. National Action Plan (NAP) Against Poverty and Social Exclusion in 2004-2006. Republic of Lithuania: Vilnius. http://ec.europa.eu/employment_social/social_inclusion/docs/nap_incl_2004_lt_en_version.pdf [žiūrėta: 2008.09.01].
18. Salanauskaitė L., Verbist G. 2009: Reforming Child Allowances in Lithuania: What Does Microsimulation Tell Us? In: *Tax and Benefit Policies in the Enlarged Europe: Assessing the Impact with Microsimulation Models* (eds. Lelkes O. and Sutherland H.) Vienna: Ashgate.
19. Spadaro A. (ed.) 2007: *Microsimulation as a Tool for the Evaluation of Public Policies: Methods and Applications*. Madrid: FBBVA.
20. TÁRKI, 2010: *Child Poverty and Child Well-being in the European Union. Report prepared for the DG Employment, Social Affairs and Equal Opportunities of the European Commission*. Budapest: TÁRKI.
21. The Ministry of Social Security and Labour of the Republic of Lithuania, 2006: *the Social Report 2005-2006*. <http://www.socmin.lt/index.php?791115234> [žiūrėta: 2008.09.01].

FAMILY BENEFIT REFORM IN LITHUANIA: MICROSIMULATION OF ITS DISTRIBUTIONAL IMPACTS

Lina Salanauskaitė, Gerlinde Verbist

Abstract. The paper explores to what extent the Lithuanian family benefit system is able to reduce inequality and poverty among families with children, with poverty reduction being one of the major aims. Family benefits underwent a major reform in 2004, which entailed a shift from means-tested benefits to a more universal system. Due to budget constraints, the implementation of the full reform design has been postponed until 2008. No distributional impact analysis of this reform, either of its initial or of its final designs, has been implemented yet. Furthermore, we analyse whether the gains from the newly designed system of family benefits are not outweighed by respective losses in social assistance benefits. To conduct such an analysis, we develop a partial static microsimulation model based on the EU-SILC (household income and living conditions) survey. The model is programmed in STATA statistical software. Our findings show that, despite small income improvements brought by the reform, its overall child poverty reduction effectiveness is limited. Moreover, the interaction of a family benefit with the social assistance system implies that some household types are relatively “bigger” winners compared to others. For example, our research reveals that single-parent households would obtain income gains comparable to those of large families only when the full reform scenario is implemented. If considering indirect effects (i.e. the loss of social assistance benefits), their relative gains become even smaller.

Keywords: microsimulation, EU-SILC survey, family benefits, poverty and inequality indicators.